

Schoolinternaat Het Centrum: een bijdrage aan de integratie?

Drs. Henk Jan van Daal

Januari 2001

Inhoud

Inleiding	5
1.1 Vraagstelling	6
1.2 Opzet	6
1.3 Leeswijzer	7
Wat wil en doet Het Centrum?	9
2.1 Achtergrond van de oprichting	9
2.2 Doelstelling en filosofie	10
2.3 Organisatie	11
2.4 Programma's en werkwijzen	11
2.5 Centrale methodische uitgangspunten	12
2.6 Aanmelding en selectie	13
2.7 Het dagelijks programma	14
2.8 Knelpunten en strategieën	15
Resultaten deelonderzoek 1: De schoolresultaten	17
3.1 Bevorderingen	18
3.2 Examens18	
3.3 DSO-leerlingen	18
3.4 Samenvattend	19
Resultaten deelonderzoek 2: De plaatsingscriteria	21
4.1 Kan Het Centrum zijn preventieve functie waarmaken?	23
4.2 DSO-leerlingen	23
4.3 Samenvattend	24

Resultaten deelonderzoek 3: Verwachtingen en ervaringen van ouders	25
Resultaten deelonderzoek 4: Ervaringen van leerkrachten	31
Conclusies en discussie	37

Inleiding

De Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid van de gemeente Rotterdam heeft het Verwey-Jonker Instituut opdracht gegeven voor een evaluatieonderzoek naar Schoolinternaat Het Centrum (in dit verslag het schoolinternaat of Het Centrum te noemen). Het Centrum biedt Turkse jongens in de leeftijd van ongeveer 12 tot 17 jaar onderdak, sociale begeleiding, huiswerkbegeleiding en studieondersteuning. In Het Centrum zijn een betaalde directeur en enkele betaalde parttime medewerkers aanwezig, zoals een maatschappelijk werker, die tevens de administratie doet. Het grootste deel van het - vooral begeleidend - werk wordt door vrijwilligers verricht. Het Centrum is vooral bedoeld voor jongens die het risico lopen op school minder te presteren dan tot hun mogelijkheden behoort. Indicaties voor plaatsing zijn onder meer dreigend schoolverzuim of -uitval, gebrek aan leerdiscipline en motivatie, gebrekkige ondersteuning door de ouders, een onvoldoende huisvestingssituatie, taalachterstand en problemen met sociaal gedrag. De Dienst Stedelijk Onderwijs (DSO) draagt enkele leerlingen uit de risicogroep voor aan Het Centrum. De problemen moeten in principe aan te pakken zijn door vrijwilligers.

Het Centrum is in 1990 opgericht op initiatief van de Turkse gemeenschap in Rotterdam. Vanaf 1998 biedt de gemeente (dienst SoZaWe/MIP en DSO) een financiële bijdrage voor een periode van vier jaar (dus tot en met 2001). Binnen deze periode dient via een evaluatie vastgesteld te worden of het internaat een bijdrage levert aan het (preventief) stedelijk jeugdbeleid en/of het onderwijsbeleid.

Op basis hiervan wordt te zijner tijd besloten over het al dan niet continueren van de subsidiëring door de gemeente.

Doel van dit evaluatieonderzoek is om na te gaan of het internaat met de gehanteerde methodiek goede resultaten bereikt. Het onderzoek was beperkt van omvang en het veldwerk vond plaats tussen maart en september 2000.

1.1 Vraagstelling

De vraagstelling luidt: Wat zijn de effecten van de combinatie van het bieden van onderdak, huiswerkbegeleiding en studieondersteuning in termen van schoolresultaten, vermindering van de problematiek die tot plaatsing leidde, en wat zijn de ervaringen van leerkrachten in dezen.

1.2 Opzet

Het onderzoek bestaat uit vier delen:

1. Onderzoek naar de schoolresultaten: Gegevens over schoolresultaten worden verzameld. Het behalen van een (eind-)niveau volgens, of hoger dan, het geadviseerde niveau worden gezien als een goed schoolresultaat.
2. Onderzoek naar gedrag en prestaties via dossiers. Aan de hand van de dossiers wordt nagegaan hoe de problematiek bij de intake zich ontwikkelt vanaf het eerste verblijf op Het Centrum. Nagegaan wordt of Het Centrum de indicatiecriteria werkelijk hanteert, en in hoeverre de preventieve functie wordt waargemaakt (bijvoorbeeld in termen van schoolverzuim of -uitval).
3. Onderzoek naar verwachtingen en ervaringen van ouders. In een groepsge-sprek met zes ouders worden hun verwachtingen ten aanzien van, en hun ervaringen met, Het Centrum gepeild.
4. Onderzoek naar ervaringen van leerkrachten. Zes leerkrachten/mentoren van verschillende scholen worden gevraagd naar hun opinie over de effecten van begeleiding door Het Centrum op schoolresultaten, motivatie en sociaal ge-drag.

Het onderzoek is voor een groot deel kwalitatief van aard. Schoolresultaten kunnen uiteraard deels, met name waar het om het niveau van het onderwijs en

bevordering naar hogere klassen gaat, worden gekwantificeerd. In de eerste twee deelonderzoeken krijgen vijf door DSO voorgedragen leerlingen aparte aandacht. De directeur en de maatschappelijk werker hebben alle medewerking gegeven om de verschillende deelonderzoeken te doen slagen.

1.3 Leeswijzer

In dit verslag wordt eerst nader ingegaan op de achtergrond, filosofie, doelstelling, en werkwijze van Het Centrum. Deze informatie is gebaseerd op documenten vanuit Het Centrum (jaarverslagen, werkplannen), gesprekken met de directeur en de maatschappelijk werker, en artikelen in tijdschriften en dagbladen. Vervolgens worden de resultaten van de vier deelonderzoeken afzonderlijk weergegeven. Ten slotte worden conclusies getrokken en de resultaten besproken.

2

Wat wil en doet Het Centrum?

2.1 Achtergrond van de oprichting

Steeds meer Turkse migranten zijn ervan overtuigd geraakt dat ze zich blijvend in Nederland willen vestigen. In dat licht vinden ze het belangrijk dat hun kinderen goed terechtkomen binnen de Nederlandse samenleving. In verband met het opgroeien van hun kinderen en het volgen van onderwijs doen zich echter grote risico's voor, zoals het optreden van criminaliteit, het ontstaan van taalachterstand, schoolverzuim en schooluitval. Om te helpen dergelijke problemen te voorkomen, bestond bij een deel van de ouders behoefte aan ondersteuning. In Turkije is het vrij gebruikelijk dat kinderen een internaat ('Yurd') bezoeken. Een dergelijk internaat is in Turkije, in tegenstelling tot in Nederland, een gewaardeerde institutie. Tot voor kort zond ongeveer een op de vijf in Nederland wonende ouders kinderen die in de middelbare school leeftijd waren gekomen naar een internaat in Turkije.

Bij een groep mensen uit de Turkse gemeenschap was gaandeweg het besef doorgedrongen dat een dergelijke stap nadelen heeft wanneer integratie binnen de Nederlandse samenleving voorop staat. Er waren ook al vaak problemen geweest in verband met de overstap van kinderen naar internaten in Turkije. Verschillende

kinderen konden zich in Turkije niet aanpassen, en bij terugkomst in Nederland bleek hun achterstand vaak toegenomen te zijn. In dat perspectief is in 1990 vanuit de Turkse gemeenschap in Rotterdam het Schoolinternaat Het Centrum opgericht.

2.2 Doelstelling en filosofie

Het schoolinternaat stelt zich ten doel Turkse jongeren optimale kansen te bieden om te kunnen participeren in de Nederlandse samenleving. Het tracht dit te bereiken door het bieden van: een tijdelijke 'veilige haven' waar opgroeiende kinderen intern verblijven; een optimale studieuomgeving; schoolkeuze- en schoolloopbaanbegeleiding; en een intensieve kennismaking met de samenleving. Beoogd wordt niet alleen de studieresultaten te verbeteren, maar ook de houding en het gedrag in positieve zin te beïnvloeden, bijvoorbeeld op het gebied van zelfstandigheid, gevoel voor samenwerking, respect voor anderen, en maatschappelijke betrokkenheid. Aangegeven wordt door Het Centrum voorts dat het besef van een eigen identiteit, geïnspireerd door de Turkse achtergrond, integratie binnen de Nederlandse samenleving kan bevorderen.

Ondersteuning vanuit het schoolinternaat wordt aangewezen geacht wanneer er risico's bestaan op gedrag- en leerproblemen bij de leerling, en wanneer ouders niet de optimale begeleiding kunnen bieden die daarvoor nodig is. Omdat met vrijwilligers wordt gewerkt mogen de problemen echter niet van dermate ernstige aard zijn dat professionele hulp is aangewezen.

Het Centrum wil ook voorkomen dat leerlingen op grond van een inadequaat beoordeling op een verkeerd onderwijsniveau terecht komen. Men streeft ernaar dat sommigen met een zekere steun op een hoger niveau dan het geadviseerde belanden. Gehoopt en verwacht wordt dat hiermee tevens de kansen op de arbeidsmarkt groter worden.

De betrokkenen beschouwen Het Centrum als een initiatief dat daadwerkelijk gedragen wordt door de ouders. Hun participatie wordt daarom zeer op prijs gesteld. De inzet vanuit de Turkse gemeenschap, en meer specifiek van vrijwilligers, wordt gezien als essentieel voor het project. Het feit dat vrijwilligers relatief gemakkelijk zijn te vinden, wordt toegeschreven aan de aanwezigheid van een draagvlak binnen de Turkse gemeenschap. Ook wordt naar voren gebracht dat de activiteiten van vrijwilligers voor de personen zelf, de Turkse gemeenschap, en de

samenleving in zijn geheel van belang zijn. Daarbij wordt met name gedacht aan kadervorming binnen de Turkse gemeenschap, en bijdragen aan de integratie meer in het algemeen.

Wanneer de problemen van de leerling mede zijn veroorzaakt door de thuissituatie wil men ook daar veranderingen in positieve zin helpen bevorderen, bijvoorbeeld door het onderhouden van intensieve contacten met de ouders (maandelijks) en het bieden van voorlichting. Er zijn zo'n vier keer per jaar ouderavonden waarop voorlichting wordt gegeven over zaken als de Nederlandse samenleving en het onderwijssysteem. Getracht wordt in ieder geval om een breuk tussen het kind en het gezin te voorkomen.

2.3 Organisatie

Het schoolinternaat is gevestigd in een voormalig bedrijfspand vlak bij het Centraal Station van Rotterdam. In het internaat is plaats voor 55 jongens tussen ongeveer 12 en 16 jaar. Hun ouders betaalden in het schooljaar 2000/2001 f 350,- per maand. Daarnaast biedt de gemeente Rotterdam tijdelijk (tussen 1998 en 2001) een bedrag van f 230.000,- aan financiële steun. De totale kosten van het schoolinternaat zijn derhalve vrij laag.

Het schoolinternaat heeft een bestuur en wordt geleid door een bezoldigd directeur. Verder zijn als betaalde krachten aanwezig: een maatschappelijk werker, tevens administrateur en een kok. Voor ondersteunende taken zijn zeven personen met een Melkert-baan aanwezig. In totaal helpen 25 vaste vrijwilligers mee, vooral als begeleider van de jongens, maar ook op andere wijze. De begeleiders, meestal studenten op HBO- en WO-niveau, volgen cursussen om hun werk zo goed mogelijk te kunnen doen. Vrijwillige begeleiders verblijven permanent in het internaat.

2.4 Programma's en werkwijzen

De laatste jaren zijn vanuit het internaat allerlei initiatieven ontwikkeld, gericht op de emancipatie en integratie van niet alleen Turkse, maar ook andere allochtone, groeperingen. Het schoolinternaat zelf is het eerst ontwikkelde initiatief. Het

schoolinternaat biedt een vast verblijfs- en begeleidingsprogramma aan zo'n 55 Turkse jongens tussen ongeveer 12 en 16 jaar. Daarnaast wordt samen met andere organisaties (SPIOR, SPRINT) externe huiswerkbegeleiding geboden door de vrijwilligers van Het Centrum, in zeven locaties (vooral buurthuizen) in de stad. In totaal bereikt Het Centrum met huiswerkbegeleiding jaarlijks zo'n 75 jongeren.

Er worden nog andere programma's aangeboden vanuit Het Centrum, zoals: voorbereiding op het voortgezet onderwijs (door vrijwilligers, aan ouders en kinderen in het basisonderwijs uit 15 gezinnen); het Woon- en Begeleidings-project (WEB), in drie woonhuizen, voor 15 jongeren die na hun verblijf in het internaat niet naar het ouderlijk huis terug willen; en een opvangproject voor 32 meisjes; een project gericht op ondersteuning van (voorlopig acht, intern verblijvende) hoogbegaafde kinderen. Men experimenteert met een bredere multiculturele opvang. Er verblijft bijvoorbeeld al een Marokkaanse jongen in Het Centrum, en men wil ook personeel met een andere dan de Turkse achtergrond aanstellen.

De werkgroep 'DenkTank', waaraan behalve door de directeur van Het Centrum, ook wordt deelgenomen door directeurs van maatschappelijke organisaties en politici, richt zich in tweemaandelijks bijeenkomsten op publieke opinievorming rond belangrijke maatschappelijke problemen. In het kader van dit onderzoek wordt voornamelijk aandacht besteed aan het werk binnen het schoolinternaat zelf.

2.5 Centrale methodische uitgangspunten

Allereerst staat vrijwilligheid, zowel van de leerling als de ouders, voorop waar het gaat om de toetreding tot het internaat. Een centraal methodisch uitgangspunt van het schoolinternaat is dat gestructureerde begeleiding, aangevuld met controle en ingrijpen wanneer het mis dreigt te gaan, nodig is. Op basis hiervan kan de leerling zich een grondhouding eigen maken waarvan besef van normen en waarden, en de aanwezigheid van discipline en regelmaat centrale elementen zijn. Op grond daarvan is gekozen voor een strak dagelijks programma onder intensieve begeleiding, waaraan men zich te houden heeft.

Er wordt vanuit gegaan dat de directe omgeving ('peer group') van groot belang is waar het om beïnvloeding van houding en gedrag gaat. De directe omgeving wordt ook van belang geacht in verband met ondersteuning wanneer de eigen motivatie verminderd of wanneer zich problemen voordoen. Een uitgangspunt is

verder dat 'rolmodellen' een belangrijke sturende invloed kunnen hebben. Men hoopt dat pupillen zich identificeren met personen die het goede voorbeeld geven. Binnen de Turkse cultuur fungeert de 'oudere broer' vaak als een dergelijk rolmodel.

De inzet van goed opgeleide vrijwilligers als begeleider wordt geacht een meerwaarde te hebben boven die van betaalde krachten. Vaak gaat het om personen die nog studeren en zich graag willen inzetten voor jongeren die risico's lopen. Hun meerwaarde wordt geacht te liggen in zaken als grote betrokkenheid, motivatie, en het overdragen van eigen ervaringen. Vooral dat het gaat om een vrijwilliger met een Turkse achtergrond, die zelf met beide benen in de Nederlandse samenleving staat, wordt nuttig geacht in verband met het fungeren als rolmodel. Vrijwilligers krijgen scholing om hun werk zo goed mogelijk te kunnen doen.

Deskundigheidsbevordering van vrijwilligers heeft allereerst betrekking op het kunnen begeleiden bij sociaal-emotionele vraagstukken (puberteitsproblemen, heimwee, introversie, rebellie). Er wordt naar gestreefd dat de begeleiders in staat zijn vroegtijdig problemen te signaleren en weten te hanteren. Verder wordt hen geleerd hoe ze een stimulerende rol kunnen spelen in groepsdynamische processen (met thema's als versterken van groepscohesie, opbouwen van een vertrouwensrelatie met de pupillen, sturen en begeleiden van interactieprocessen, ontwikkelen van sociale en communicatieve vaardigheden ten behoeve van de begeleiding).

2.6 Aanmelding en selectie

Het schoolinternaat heeft criteria en een procedure ontwikkeld voor interne plaatsing. Indicatie voor plaatsing is dat de ouders en/of de school van mening zijn dat het kind risico loopt wat betreft het volgen en afronden van de opleiding. Het kan daarbij gaan om tekorten rond zaken als leerdiscipline, motivatie, begeleiding door de ouders, de aanwezigheid van ruimte om rustig huiswerk te maken. Het Centrum stelt als voorwaarde voor plaatsing voorts dat de leerling niet alleen vrijwillig daarvoor kiest, maar ook daartoe gemotiveerd is. Verder dient het te gaan om problemen, discipline- en motivatieproblemen, die in principe door vrijwilligers - die weliswaar een goede opleiding volgen - kunnen worden aangepakt. Wanneer complexe psychische en gedragsproblemen aanwezig zijn wil

men daarom doorverwijzen naar professionele instanties en hulpverleners. Of tot plaatsing wordt overgegaan hangt verder af van het aantal aanwezige plaatsen en de urgentie van de aanmelding van andere kandidaten.

De intake begint met enkele gesprekken met de leerling, de ouders en een leerkracht van de basisschool die bij het schooladvies is betrokken. Bij de intake wordt sinds kort gewerkt met een door de Dienst Stedelijk Onderwijs ontwikkeld formulier. Met de uitslag van de Cito-toets wordt rekening gehouden. De leerkracht wordt geïnformeerd over het programma van Het Centrum en wordt vervolgens gevraagd naar diens visie op de mogelijkheden van de leerling bij begeleiding door Het Centrum. Voorts vinden observaties van het kind plaats.

2.7 Het dagelijks programma

Het programma heeft een duidelijke structuur. Iedere begeleider heeft zo'n zeven jongens onder diens hoede, en hij wordt geacht vrijwel voortdurend op de hoogte te zijn van hun verblijfplaats en hun welbevinden. In het eerste jaar wordt veel aandacht besteed aan sociale begeleiding, waarbij ontwikkelingen in motivatie en gedrag centraal staan. Met uitstapjes naar bijvoorbeeld musea wordt een intensieve kennismaking met de samenleving geboden. Wanneer hier vooruitgang is geboekt zal de aandacht verschuiven naar specifieke huiswerkbegeleiding.

Om zeven uur in de ochtend worden de leerlingen door de begeleiders gewekt, waarna tot acht uur wordt ontbeten. Daarna gaan ze naar een van de 14 scholen, en blijven daar tot ongeveer vijf uur. Indien ze op school eerder klaar zijn kunnen ze televisie kijken in de kantine, of gebruik maken van faciliteiten als de mediatheek of de bibliotheek. Eventueel kunnen ze, na toestemming van de vaste begeleider, naar het ouderlijk huis of de stad in gaan. Van vijf tot zes uur wordt huiswerk gemaakt. Na het avondeten, vanaf zes uur, wordt nog twee keer vijftig minuten huiswerk gemaakt. Ten slotte vindt per groep van zes leerlingen met de vaste begeleider een dagevaluatie plaats, waarbij zaken worden besproken, zoals problemen op school, thuis of in het schoolinternaat. De begeleider zal - het liefst al de volgende dag - maatregelen nemen om problemen te helpen oplossen. Hij kan bijvoorbeeld artsen en andere hulpverleners inschakelen. Uiterlijk om half elf moeten alle leerlingen in bed zijn. Er worden verder, bijvoorbeeld in het weekend, faciliteiten aangeboden in de sfeer van sport (voetbal, tafeltennis) en recreatie.

Om de begeleiding te doen slagen worden door de betaalde en vrijwillige medewerkers van Het Centrum contacten onderhouden met de scholen en andere organisaties. In principe worden contacten over een leerling onderhouden door diens vaste begeleider. Met de scholen zijn daarover afspraken gemaakt, op directie- en mentorniveau. Zo is scholen gevraagd Het Centrum te informeren over zaken als te laat komen, schoolverzuim en probleemgedrag van leerlingen.

2.8 Knelpunten en strategieën

Het Centrum maakt melding van een toenemende belasting van vrijwilligers en bestuursleden, die als bedreiging voor de continuïteit van het werk wordt gezien. Die belasting wordt onder meer veroorzaakt door de toename van het aantal werkzaamheden, onder meer bestaande uit overleg met andere organisaties en instanties. Daarom streeft Het Centrum er naar om op wat langere termijn wat verder te professionaliseren.

Het Centrum ziet als knelpunt voorts dat het qua doelstelling en werkwijzen buiten bestaande beleidsterreinen en subsidieregelingen valt. Het verricht weliswaar taken op het gebied van zowel scholing als jeugdzorg, maar wordt desalniettemin door overheden noch als onderwijsinstelling, noch als instelling voor jeugdhulpverlening gekwalificeerd. Daardoor komt Het Centrum ook niet of nauwelijks in aanmerking voor subsidiëring in het kader van bestaande regelingen.

Het Centrum heeft een voorbeeldfunctie vervuld in de sfeer van begeleiding van allochtone scholieren. Inmiddels is er in binnen- en buitenland veel belangstelling geweest voor het project. Op verschillende plaatsen zijn nu al vergelijkbare projecten gestart of worden die voorbereid.

3

Resultaten deelonderzoek 1: De schoolresultaten

De eerste onderzoeksvraag heeft betrekking op de schoolresultaten van de jongens die door Het Centrum worden begeleid. Het behalen van een (eind-)niveau volgens het schooladvies of het behalen van een hoger niveau dan het geadviseerde niveau werd door de opdrachtgever gezien als een indicatie van schoolsucces. Aan de hand van dossiers zijn gegevens verzameld over de schoolresultaten. Deze resultaten zijn vergeleken met het schooladvies bij het verlaten van de lagere school.

Eerst zal een indruk worden gegeven van de schoolniveaus van de pupillen. De jongens die aan het eind van het schooljaar 1999/2000 in Het Centrum verbleven, volgden een opleiding op verschillende schoolniveau. De verdeling was (afgerond) als volgt: VBO:11%; MAVO: 30%; brugklas MAVO/HAVO: 21%; HAVO: 16%; brugklas HAVO/VWO: 11%; VWO: 9%; gymnasium: 4%. Onder degenen die onderwijs op het niveau HAVO, VWO of Gymnasium volgden, waren verschillende leerlingen voor wie een advies op lager niveau was gegeven.

3.1 Bevorderingen

In het schooljaar 1998/1999 zijn 50 leerlingen door Het Centrum intern begeleid. 46 leerlingen zijn aan het eind van het schooljaar overgegaan, waarvan 37 functio-neerden op het geadviseerde schoolniveau, zes op een hoger en drie op een lager niveau. Vier leerlingen zijn blijven zitten. Van de 58 pupillen die in het schooljaar 1999-2000 in Het Centrum verbleven, zijn er 19 overgegaan naar een hogere klas, op een schoolniveau dat hoger was dan het geadviseerde, en zijn 34 leerlingen overgegaan naar een hogere klas, op een schoolniveau overeenkomstig het geadviseerde. Twee leerlingen zijn weliswaar overgegaan naar een hogere klas, maar dan wel op een lager schoolniveau dan het advies. Drie leerlingen zijn blijven zitten (slechts in twee gevallen ging het om leerlingen die op een hoger dan het geadviseerd schoolniveau onderwijs volgden).

Aan het eind van het schooljaar 1999/2000 gingen zeven leerlingen over naar het begeleid wonen (WEB-) project en zeven naar huis. Twee pupillen vertrokken tussentijds. In een geval ging het om een DSO-leerling die door zijn vader van school werd gehaald en later na tussenkomst van de leerplichtambtenaar naar een andere school is gegaan. Een andere jongen kreeg na verblijf van een half jaar op het schoolinternaat heimwee, en is - weliswaar tegen de wensen van de ouders in - naar huis teruggegaan. Twaalf pupillen bleven als 'rolmodel' in Het Centrum, en een pupil werd begeleider.

3.2 Examens

Aan het eind van het schooljaar 1999/2000 hebben verder 11 leerlingen die eerder op Het Centrum, en daarna op het WEB-project verbleven, een eindexamen afgelegd. Het ging om leerlingen met wie Het Centrum al vijf jaar contact had. Negen leerlingen slaagden voor hun examen (VBO: 2x, MAVO: 3x, HAVO: 2x, MBO: 1x, gymnasium: 1x), en twee zakten.

3.3 DSO-leerlingen

De schoolresultaten van drie van de vijf door de leerplichtambtenaar van de Dienst Stedelijk Onderwijs (DSO) voorgedragen leerlingen voldeden aan het eind van het

schooljaar 1999-2000 aan, of waren beter dan, de verwachtingen volgens het schooladvies. Een leerling ging over, maar naar een lager niveau dan volgens het advies geïndiceerd zou zijn. Een DSO-leerling werd door zijn vader, na overleg met Het Centrum, naar huis gehaald om in de zaak te kunnen meehelpen. Al gauw verzuimde deze twee weken van school. Deze leerling is na tussenkomst van de leerplichtambtenaar en met raadpleging vanuit Het Centrum vervolgens op een nieuwe school geplaatst.

3.4 Samenvattend

De eerste onderzoeksvraag betreffende de schoolprestaties van leerlingen die door Het Centrum worden begeleid kan in positieve zin worden beantwoord. Het grootste deel van de leerlingen presteert conform het advies. Het aantal leerlingen dat op een hoger niveau dan het advies functioneert is duidelijk groter dan het aantal dat op een lager dan geadviseerd niveau functioneert

4

Resultaten deelonderzoek 2: De plaatsingscriteria

In dit deelonderzoek staan twee vragen, die worden beantwoord aan de hand van eigen dossiers van Het Centrum, centraal:

- Hanteert het internaat de plaatsingscriteria daadwerkelijk?
- In hoeverre wordt de preventieve functie waargemaakt?
(Bijvoorbeeld in termen van verminderd schoolverzuim of verminderde schooluitval.)

Indicatie voor opname in Het Centrum is het oordeel van de ouders en/of de school dat het kind risico loopt wat betreft het afronden van de opleiding, vooral vanwege tekorten in leerdiscipline, motivatie, mogelijkheden tot begeleiding door ouders, ruimte om rustig huiswerk te maken. Het Centrum neemt alleen (gemotiveerde) jongens op vrijwillige basis op. In principe mag het niet om problemen gaan die zo ernstig zijn dat ze niet door vrijwilligers kunnen worden aangepakt. Aangegeven wordt dat vrijwilligers met name bij discipline- en motivatieproblemen ondersteunend kunnen werken. Het schoolinternaat doet in principe zelf onderzoek naar de problemen bij de kandidaat-pupil, enerzijds om de geldigheid van de door bijvoorbeeld ouders naar voren gebrachte problemen te toetsen en anderzijds om na te gaan of de internaatsomgeving geschikt is in verband met de

aanpak van de problemen. Na een verblijf van twee maanden wordt door Het Centrum een eigen uitgebreidere diagnose van de problematiek geboden.

Het dossieronderzoek geeft inzicht in de verwachtingen van de ouders bij aanmelding. Het onderzoek naar redenen van aanmelding laat zien welke motieven ouders hebben om hun kind naar het internaat te zenden. In meer dan tweederde van de gevallen verwachten ouders van het schoolinternaat dat het een goede begeleiding kan geven bij het maken van huiswerk, iets waartoe zij zelf menen minder goed in staat te zijn. Ouders hopen dat zo de kansen van hun kinderen om zich verder te ontwikkelen en te integreren in de Nederlandse samenleving toenemen. Enkele ouders prefereren in verband met integratie in de Nederlandse samenleving uitdrukkelijk het in Nederland gevestigde schoolinternaat boven een internaat in Turkije. Verschillende ouders geven daarbij aan dat zij het belangrijk vinden dat aandacht wordt besteed aan de Turkse identiteit. Het gaat er bijvoorbeeld om: 'om als moslim te integreren in de Nederlandse samenleving', of: 'de Nederlandse en Turkse cultuur te combineren'. In verschillende gevallen worden specifieke problemen en oplossingsrichtingen genoemd, met name rond discipline, concentratiebevordering, het verkeerde pad opgaan, in de criminaliteit terecht komen of met slechte vrienden omgaan, sociale vaardigheden, en de omgang met volwassenen.

Alles bij elkaar genomen wordt duidelijk dat van het internaat wordt verwacht dat het behulpzaam kan zijn ter ondersteuning van een positieve ontwikkeling van het kind in de Nederlandse samenleving. Soms wordt in de dossiers uitdrukkelijk op gewezen dat er sprake is van tekortkomingen bij de ouders waar het gaat om het bevorderen van een goede ontwikkeling van het kind.

Bestudering van de dossiers waar het om observatie van de pupil na twee maanden gaat, geeft een beeld van de problemen bij de pupil. Er worden vooral problemen geconstateerd met motivatie, zelfdiscipline, concentratie, leervaardigheden ("hij moet leren leren"). Verder wordt gewezen op tekorten in sociale vaardigheden (bijvoorbeeld assertiviteit), moeite met aanpassing aan (groeps-) structuren, gedragsproblemen (bijvoorbeeld agressie) en emotionele problemen (bijvoorbeeld heimwee, gebrek aan zelfvertrouwen, onvolwassenheid) die de oorzaak kunnen zijn van concentratie- en leerproblemen. In sommige gevallen is duidelijk sprake van achterstand, bijvoorbeeld in taalbeheersing. De observaties na twee maanden lijken een verblijf in Het Centrum te rechtvaardigen, zeker wanneer ondersteuning die daarbij gewenst is in de thuissituatie niet geboden kan worden.

4.1 Kan Het Centrum zijn preventieve functie waarmaken?

De dossiers geven inzicht in de situatie, waarbij pupillen gemiddeld zo'n twee a drie jaar begeleiding hebben gekregen vanuit Het Centrum. De beschrijvingen laten zien dat er in het algemeen sprake is van afname van problemen en vooruitgang in de ontwikkeling. Gewezen wordt met name op verbeterde concentratie op het huiswerk, motivatie om zich te ontwikkelen, schoolprestaties, afname van emotionele problemen als heimwee, onrust en onzekerheid, betere vriendenkeuze, en zich thuis voelen in deze wereld. In verschillende gevallen wordt erop gewezen dat het gaat om gedeeltelijke vooruitgang, ook omdat het om een hardnekkige problematiek gaat ("praat nog steeds veel", "hij weet hoe hij moet studeren, maar af en toe gaat het weer mis"), maar aangegeven wordt dat daar nog steeds met intensieve begeleiding door de begeleiders en de maatschappelijk werker aan wordt gewerkt.

4.2 DSO-leerlingen

De door de leerplichtambtenaar (DSO) aangemelde leerlingen lijken, zeker waar het om gedrag gaat, meer problemen te vertonen dan de rest, en hun, vaak extra strenge, begeleiding vraagt van Het Centrum veel inzet. Aan het eind van het schooljaar 1999/2000 waren drie van de vijf aangemelde leerlingen naar huis vertrokken. In een geval ging het om een agressieve jongen waarvan de ouders nauwelijks interesse vertonen in de opvoeding van hun zoon. In de loop van het schooljaar haalde de vader zijn zoon zelfs weg van het schoolinternaat. Een andere door DSO aangemelde leerling vertoont veel 'stoer' gedrag, maar met begeleiding van Het Centrum valt er vooruitgang op school en in het internaat te bespeuren. Een derde leerling laat sterke verbetering zien in schoolresultaten, maar blijft problematisch waar het om gedrag gaat (hij wordt als schijnheilig gekenschetst, en beïnvloed het gedrag van de andere leerlingen negatief). Een vierde leerling wordt als erg slordig omschreven, en als iemand die veel moeite heeft met structuur. Toch lijkt er van lichte verbetering in zijn gedrag sprake volgens zijn mentor en zijn begeleider. De vijfde door DSO aangemelde leerling had eerst weinig motivatie, maar is erg veranderd onder invloed van het schoolinternaat: "Hij vindt studeren nu belangrijk en nog leuk ook. Hij gaat nu ook graag naar school."

4.3 Samenvattend

De observaties van de huidige situatie in de dossiers laten zien dat Het Centrum in de meeste gevallen op de goede weg is waar het om het bereiken van de eigen doelen gaat. De dossiers laten tegelijk zien dat het gaat om 'work in progress', vooral in die gevallen waarbij de problemen niet gering zijn, zoals bij de door DSO aangemelde leerlingen.

Resultaten deelonderzoek 3: Verwachtingen en ervaringen van ouders

In dit deelonderzoek zijn de verwachtingen van ouders en hun ervaringen met Het Centrum verkend. Op een doordeweekse avond in juni 2000 is een groeps gesprek gevoerd met zes vaders van leerlingen die op het schoolinternaat verbleven. Naast de onderzoeker was verder de maatschappelijk werker van Het Centrum bij het gesprek aanwezig, ook in verband met taalproblemen. Er is naar gestreefd om zowel ouders met succesvolle kinderen als ouders van kinderen die wat meer problemen vertoonden in het gesprek te betrekken. Van drie van de vaders verblijven of verbleven twee van hun kinderen op het internaat. De vragen zijn tevoren, in het Turks vertaald, naar de ouders toegezonden, zodat ze zich op het gesprek konden voorbereiden. Het gesprek werd vooral in het Nederlands gevoerd, maar omdat enkele ouders soms moeite hadden met deze taal trad de maatschappelijk werker zo nu en dan als tolk op.

Vijf van de zes vaders had alleen basisonderwijs genoten. Ze verbleven tussen de 18 en 26 jaar in Nederland, en hadden betaald werk of werkten als zelfstandige. Hun kinderen volgden ten minste een opleiding op het niveau van het schooladvies, en bij langer op het internaat verblijvende kinderen was het daadwerkelijke niveau hoger dan het geadviseerde.

In het gesprek kwam herhaaldelijk naar voren dat de vaders Het Centrum als 'hun project' beschouwden: Het Centrum geniet volgens hen waardering binnen de Turkse gemeenschap. Sommige vaders deden schenkingen, zoals meubels, aan het internaat, terwijl anderen in hun vrije tijd meehielpen bij de inrichting van het gebouw of het doen van verbouwingen.

We zullen nu achtereenvolgens de verschillende vragen en antwoorden doornemen.

**Waarom heeft u uw zoon naar het schoolinternaat gezonden?
Hoe was de situatie voordat uw zoon naar het internaat kwam (waren er problemen)?**

De vaders gaven vrijwel allemaal aan dat ze zichzelf, in mindere of meerdere mate, niet optimaal in staat achtten om hun kinderen de begeleiding te geven die ze nodig achtten om goede schoolresultaten te behalen. Door enkelen werd naar voren gebracht dat ze graag wilden dat het maximale uit hun kind werd gehaald, en daar achtten ze zichzelf zeker niet toe in staat. Ook werd naar voren gebracht dat men als werkende ouder weinig tijd heeft voor degelijke huiswerkbegeleiding. Aangegeven werd vooral dat men zelf te weinig opleiding, kennis of taalvaardigheid bezat om de kinderen adequaat te helpen bij het huiswerk. Dat tekort deed zich vooral voor als het ging om kinderen die een opleiding volgden van een relatief hoog niveau, zoals atheneum of gymnasium. Men had wat het vermogen tot begeleiding betreft meer vertrouwen in de goed opgeleide vrijwilligers van Het Centrum.

In een paar gevallen speelde ook mee dat moeilijkheden niet bij henzelf, maar bij het kind lagen, bijvoorbeeld omdat het slecht Nederlands sprak, of concentratieproblemen kende.

Enkele vaders waren bij hun keuze positief beïnvloed doordat ze van anderen hadden gehoord over de goede resultaten die Het Centrum had behaald. Ook de goede resultaten bij een van de andere eigen kinderen die al op het schoolinternaat was of was geweest, zette hen ertoe aan om opnieuw plaatsing aan te vragen.

Wat verwachtte u van Het Centrum?

Ouders verwachtten dat Het Centrum hun kinderen een goede begeleiding zou kunnen bieden, beter dan waartoe ze zichzelf in staat achtten. Men hoopte ook dat de kinderen zelfvertrouwen zouden krijgen. Verschillende keren speelde mee ('in het achterhoofd') dat men wilde voorkomen dat de kinderen slechte vrienden

zouden krijgen: "Je hebt thuis niet zoveel invloed op de vrienden die ze kiezen". Men hoopte voorts op de sociale controle die van Het Centrum uitging.

Voldeed Het Centrum aan de verwachtingen?

Unaniem werd gevonden dat aan de meeste verwachtingen werd voldaan: "Het internaat doet veel dat wij niet kunnen" of "Thuis hadden we het niet kunnen doen". Vooral zaken als de intensieve begeleiding en het onderhouden van contacten met de school werden gewaardeerd: "Je wenst het beste voor je kind. Waar ik in tekort schiet, dat wordt hier gerealiseerd, bijvoorbeeld het geven van goede begeleiding en het continu onderhouden van contacten met de school". Ook in de sfeer van de vriendenkring zijn de ervaringen goed: "De risico's op het opdoen van slechte contacten worden vermeden, en hier wordt een goede vriendenkring opgebouwd. Het geeft hun ook zelfvertrouwen". Soms werd aangegeven dat verwachtingen in de sfeer van ontwikkeling van zelfvertrouwen waren overtroffen: "Mijn zoon was voordat hij bij Het Centrum kwam erg stil en teruggetrokken. In het begin had hij heimwee. Na een tijd verbeterde alles. Nu is hij weer thuis en positieve zin veranderd". Opgemerkt werd tenslotte dat de kinderen hier een andere kijk krijgen op dingen en besef krijgen van normen en waarden.

Wat vindt u van de huisvesting/onderdak die wordt geboden (positief en negatief)?

Positieve geluiden zijn er wat betreft de ligging ('ideaal in Het Centrum', 'scholen dichtbij'), het goed onderhouden gebouw, de netheid, de nieuwe - geschonken - meubels, de (sinds enige tijd) goed werkende ventilatie, ruimten voor ontspanning. Negatief is men over enkele dingen, zoals tekort aan doucheruimtes of het ontbreken van parkeerplaatsen (wanneer ouders op bezoek komen). Idealiter zou men eigenlijk wel wat meer faciliteiten willen hebben, zoals een groter gebouw of een goede gymnastiekzaal.

Wat vindt u van de huiswerkbegeleiding/studieondersteuning (positief en negatief)?

Eenstemmig is men van oordeel dat de begeleiding heel goed is: "De huiswerkbegeleiding heeft de hoogste prioriteit. Ik heb veel waardering voor de vrijwilligers"; "De vrijwilligers staan 24 uur per dag klaar"; "Thuis sta je met de stok achter de deur. Je kunt ze te weinig aandacht geven. Hier nemen ze meer initiatief. De

controle is goed". Ook wordt op prijs gesteld dat er soms wisseling van begeleiders plaatsvindt.

Overigens wordt gesignaleerd dat er sprake is van een discrepantie tussen de discipline die op het internaat bestaat en die op de scholen, welke nogal eens te wensen overlaat. Dit wordt als knelpunt ervaren. Ook geeft een vader aan dat zijn zoon na thuiskomst wat is teruggevallen in discipline.

Welk effect heeft het verblijf/begeleiding op de schoolresultaten (wat gaat nog moeilijk rond de schoolresultaten)? Hoe heeft Het Centrum daar toe bijgedragen?

Verschillende vaders menen dat de begeleiding van Het Centrum tot goede schoolresultaten heeft geleid, althans betere dan met begeleiding thuis zouden zijn bereikt. Soms ziet men dat de resultaten verbeteren met de verblijfsduur. Er wordt echter ook geconstateerd dat het eigen kind nog steeds wisselvallig is: "Dat heeft met de zwaarte van de opleiding en het karakter te maken". In een ander geval was toch het schooltype, gymnasium, misschien te hoog gegrepen.

Welk effect heeft het verblijf of de begeleiding op het gedrag en de motivatie van uw zoon (waar zijn nog problemen)? Hoe heeft Het Centrum daartoe bijgedragen?

Vooraf over verbetering in houding en gedrag zijn sommige vaders te spreken: "De invloed op het gedrag is perfect". Verschillende positieve verbeteringen worden geconstateerd, zoals zelfstandigheid, de geneigdheid om samen te werken, of de wil om doelen te behalen. Een van de kinderen is, vanwege verbeteringen in gedrag, bezig een carrière in Het Centrum op te bouwen door zelf als rolmodel te gaan fungeren: "Hij wil graag zelf begeleider worden. Het geeft zelfvertrouwen wanneer je anderen begeleidt".

Wat is het sterkste punt van Het Centrum?

Eenstemmig wordt naar voren gebracht dat het bieden van structuur een sterk punt is van Het Centrum, evenals het vragen van discipline. De 'Yurd' vormt, vindt men, een waardevolle aanvulling op het onderwijs. Men geeft aan dat de leiding voor dit alles goede voorwaarden schept. Knap wordt gevonden dat een 'topprestatie' wordt geleverd met weinig personeel en materieel. Daarom prijst men zichzelf gelukkig: "Wij rekenen ons onder het beperkt aantal gelukkigen die hun kinderen hier kunnen brengen".

Wat zou beter kunnen?

Verbeteringen worden vooral gezocht in de sfeer van de faciliteiten. Vermeld worden: betaalde krachten, zodat nog betere resultaten behaald zouden worden; meer capaciteit, zodat meer kinderen geplaatst kunnen worden; meer computers, betere faciliteiten voor sport, een busje voor vervoer. Aangegeven wordt ook dat de bijdragen van ouders voor faciliteiten als tafeltennis moeilijk op te brengen zijn. Wat ook beter zou kunnen is het imago dat het schoolinternaat heeft bij de Nederlanders. Er zouden verder meer schoolinternaten moeten komen, ook voor andere nationaliteiten, vindt men.

Resultaten deelonderzoek 4: Ervaringen van leerkrachten

Met zes leraren van Rotterdamse scholen waar pupillen verblijven zijn telefonische gesprekken gevoerd. Gesproken is over ervaringen met leerlingen die in Het Centrum verblijven en over het schoolinternaat meer in het algemeen.

Wat vindt u van de afspraken en contacten met het internaat?

Met de vaste begeleider van de leerling en ook met de maatschappelijk werker zijn goede contacten, in persoonlijke gesprekken, telefonisch en via ontmoetingen op Het Centrum, bijvoorbeeld bij ouderavonden of feesten. In principe is er enkele keren per jaar contact. Over de kwaliteit van de contacten is men unaniem tevreden.

Afgesproken is dat men contact zal opnemen met Het Centrum wanneer er iets aan de hand is met de leerling waarbij overleg nodig is. Het gaat bijvoorbeeld om dingen als (regelmatig) te laat komen, verzuim e.d. De afspraken worden in principe nageleefd wanneer er wat ernstiger problemen zijn. Meestal is de controle op te laat komen en verzuim binnen het schoolinternaat goed. Nog steeds echter zijn er enkele leerlingen die wel eens te laat komen, wat vervelend gevonden wordt. Wanneer dat niet de spuigaten uitloopt wil men vanwege de moeite die het kost niet steeds contact opnemen met het internaat.

Met de maatschappelijk werker zijn goede contacten. In sommige gevallen heeft men te maken met moeilijke leerlingen, waar het internaat volgens hen ook niet veel aan kan doen. Er is dan sprake van problemen als hyperactiviteit (ADHD), slordigheid, vergeetachtigheid, en gesuggereerd wordt dat een psycholoog of dokter er misschien eens naar zou kunnen kijken. Belangrijk vonden de leraren dat de begeleiders en de maatschappelijk werker een goed inzicht hadden in de persoon en het gedrag van de leerling. Een van hen is positief over het feit dat met begeleiders betere contacten over de leerlingen mogelijk is dan met de ouders mogelijk zou zijn geweest. Een ander die in het schooljaar vier keer met de schoolmaatschappelijk werker van Het Centrum heeft gesproken over de omgang met een leerling: "Hij was goed geïnformeerd over de betreffende leerling, zodat het heel zinvolle gesprekken waren".

Verschillende leraren zijn bij open dagen of het Ramadan-diner op het schoolinternaat geweest en waren zeer positief over wat ze er zagen. Een van hen zegt in het begin huiverig geweest te zijn over het schoolinternaat. De waargenomen sfeer en de contacten tussen begeleiders en pupillen werd als zeer positief omschreven (al beseft men ook dat het Internaat op zo'n gelegenheid zijn beste beentje voor wil zetten). Sommigen gaven aan getroffen te zijn door de serieuze aanpak binnen het internaat. Verder viel het een van de leraren op dat het verblijf op een schoolinternaat door de ouders en kinderen veel gewoner werd gevonden dan zij dachten: "In Turkije sturen veel mensen die op het platteland wonen hun kinderen naar een internaat omdat er geen school in de buurt is. In Nederland heeft een internaat een nogal negatieve bijklank". Positief waren ze er ook over het feit dat er kennelijk vrij frequente contacten bestaan tussen de ouders en het schoolinternaat. De ouders blijven zo toch betrokken bij hun kinderen. De leraren stelden het op prijs dat ouders uitdrukkelijk hun toestemming hebben gegeven om de contacten over de leerling over te dragen aan het schoolinternaat.

Een van de leraren zegt pas door het bezoek een positief beeld van Het Centrum te hebben gekregen: "Eerst was ik er wat sceptisch over, maar toe ik het met eigen ogen gezien had veranderde dat. Ze zouden veel meer mensen moeten uitnodigen".

Welk effect heeft het internaat op de schoolresultaten?

Leraren geven aan dat het moeilijk is daarover met zekerheid iets te zeggen "omdat je niet precies weet wat de schoolresultaten zouden zijn geweest wanneer

er geen internaat was". Toch zijn de leraren geneigd Het Centrum positief te beoordelen waar het om de uitwerking op de schoolresultaten gaat. Naar voren wordt gebracht dat men het concept goed vindt, en dat er een positief effect van zal uitgaan. Gewezen worden op praktijken als het stimuleren van het lezen van Nederlandstalige boeken, die zeker hun uitwerking zullen hebben. Het effect hangt echter ook een beetje af van het type leerling, denkt men.

Een leraar constateert dat haar pupil een probleemloze leerling is, maar dat wordt mede toegeschreven aan de gunstige invloed van het internaat: "Juist door het internaat gaat het zo goed. Thuis zou hij geen rust hebben".

Een van de leraren is een beetje bang dat de aanwezigheid van zoveel Turkse mensen in de directe omgeving het spreken van Turks aanmoedigt (hoewel Nederlands daar de voertaal wordt geacht te zijn), wat ten koste van de beheersing van het Nederlands zou kunnen gaan. Daar staat weer tegenover dat een ander het als positief ervaart dat aangemoedigd wordt Nederlandse boeken te lezen.

Welk effect heeft het internaat op gedrag en motivatie?

Hier denkt men dat Het Centrum een positieve tot zeer positieve uitwerking heeft, al meent men ook weer nooit iets met 100% zekerheid te kunnen zeggen. Men wijst op positieve invloeden die van de begeleiding uit zullen gaan, en soms merkt men duidelijk dat bepaalde goede manieren en omgangsvormen op Het Centrum zijn aangeleerd. Verschillende leraren denken dat het programma van Het Centrum motiverend werkt. Een leraar wijst op het feit dat Het Centrum ook niet alles kan veranderen: "sommig gedrag zoals te laat komen krijg je er bij deze jongen blijkbaar niet uit".

Welke mechanismen werken goed?

Verschillende gunstig werkende factoren worden genoemd. Vrij unaniem wordt gewezen op de voorbeeldwerking van begeleiders met een goede opleiding. In dit verband wordt aangegeven dat de persoonlijke relatie tussen de leerling en begeleider van het grootste belang is. Vooral omdat men vindt dat de begeleiders het goed doen denkt men dat dit zijn uitwerking niet zal missen. Daarnaast noemt men de intensiviteit en gerichtheid van de begeleiding: "Een Turkse familie die nog weinig contact heeft met de Nederlandse samenleving is een veel minder ideale omgeving voor een kind die hier moet aarden. Het schoolinternaat is juist een zeer stimulerende omgeving, waar het gaat om te integreren binnen de

Nederlandse samenleving. Ik vind het een goed concept". Verder wordt gewezen op het feit dat het schoolinternaat 'rust creëert', dit in contrast met de vaak drukke omgeving thuis: "Het is een voorbeeldige leerling, maar ik denk dat dat juist komt omdat hij op het schoolinternaat verblijft. Ik denk dat hij zich veel minder goed zou kunnen concentreren als hij thuis was gebleven".

Het feit dat het schoolinternaat een structurerende omgeving biedt wordt verkozen boven de 'rommeligheid' bij verblijf thuis. Van het gegeven dat leerlingen worden 'gedwongen' om zich op hun huiswerk te concentreren wordt een positieve uitwerking verondersteld. Ook wijst men op de stimulans die uitgaat van beloningen die het internaat biedt.

Een leraar merkt op dat wellicht sommige leerlingen zich niet thuis zouden kunnen voelen in een te sterk gestructureerde omgeving. Ook kan er een spanning optreden tussen de sterke structuur binnen het internaat en de wat vrijere omgeving binnen bijvoorbeeld een Montessori-lyceum.

De goede contacten met de school, mede gericht op het geven en krijgen van feedback, en soms op controle, zouden een gunstige uitwerking moeten hebben, denkt men.

Een van de leraren denkt dat een sterke invloed uitgaat van het feit dat de leerling en de ouders gekozen hebben voor het schoolinternaat: "Zo'n keuze is heel ingrijpend. Men wil vervolgens zijn uiterste best doen om te zorgen dat het een succes wordt". Belangrijk wordt de motivatie van de leerlingen gevonden.

Ingezien wordt dat het schoolinternaat een bijdrage wil leveren aan de integratie van leerlingen in de Nederlandse samenleving. Die intentie heeft, denkt men, een heel belangrijke uitwerking. Daarbij vindt men het niet erg, of juist positief, dat dit geschiedt in het kader van een zekere aandacht voor de eigen Turkse identiteit. Men waardeert het feit dat leerlingen worden geholpen zich in Nederland als een 'Nederlandse Turk' te gedragen. De leerling leert hij zich vanuit dat perspectief kan handhaven in de Nederlandse samenleving, ook doordat hij 'een leidraad voor het leven' heeft gekregen.

Wat is het totaaloordeel over het schoolinternaat?

Alle leraren geven een positief eindoordeel over het internaat. Verschillende geven het een cijfer 8. Daarbij wordt wel aangegeven dat zo'n schoolinternaat wellicht

een tijdelijk instituut zou dienen te zijn. Men denkt daarbij echter aan zo'n twintig jaar, wat overeen komt met de periode die Het Centrum zelf 'als tijdelijke veilige haven' nodig acht.

Een van de leraren merkt op dat het schoolinternaat vooral nuttig is voor ouders die nog niet goed geïntegreerd zijn: "Ik heb ook Turkse leerlingen waarvan de ouders goed geïntegreerd zijn, en die niet op het internaat zitten. Die hebben geen problemen. Ik zou zelf mijn kinderen er niet heen sturen. Ik vind dat opvoeding in de thuissituatie in het algemeen het beste is voor een kind. Maar ja, ik denk vanuit mijn Nederlandse achtergrond. Ik wist ook niet dat het gebruik van internaten in Turkije zo gangbaar is".

Een van de leraren zou in sommige gevallen meer professionele begeleiding van leerlingen wensen dan nu wordt geboden. De leerling waar hij op school mee te maken heeft zou volgens hem eigenlijk ook professionele begeleiding nodig hebben.

Conclusies en discussie

De vraagstelling van dit onderzoek luidde: Wat zijn de effecten van de combinatie van het bieden van onderdak, huiswerkbegeleiding en studieondersteuning in termen van schoolresultaten, en vermindering van de problematiek die tot plaatsing leidde, en wat zijn de ervaringen van leerkrachten in dezen?

In dit grotendeels kwalitatieve onderzoek is plausibel gemaakt dat de begeleiding vanuit Het Centrum, zeker in een aantal gevallen, een positieve uitwerking heeft op zowel schoolresultaten als gedrag en motivatie van leerlingen. De plausibiliteit is relatief groot omdat via verschillende bronnen informatie is ingewonnen over schoolresultaten, en ontwikkelingen in motivatie en gedrag.

De gegevens over het gevolgde schoolniveau, het overgaan naar een hogere klas, en het behalen van een eindexamen, zijn vrij hard. Een groot deel van de leerlingen die op het schoolinternaat verblijven doen het goed qua studieresultaten. Ook leraren/mentoren geven aan dat leerlingen het goed doen.

Uit de kwalitatieve gegevens blijkt dat, waar het om motivatie en gedrag gaat, bij een groot deel van de leerlingen een ontwikkeling in de goede richting plaats heeft gevonden. Vooral omdat aannemelijk is gemaakt in dat die positieve ontwikkelingen zijn gerelateerd aan de kwaliteit van de begeleiding, zijn de resultaten in veel gevallen plausibel. De informanten, vertegenwoordigers van het schoolinternaat,

ouders, en leerkrachten waren vrijwel unaniem positief over de uitwerking van de begeleiding, en dit versterkt uiteraard ook de plausibiliteit van de bevindingen.

Dit betekent dat het schoolinternaat bij kan dragen aan het stedelijk onderwijsbeleid, waar het gaat om het bevorderen van zaken als motivatie om te leren, en het behalen van resultaten. Ook de intensieve voorlichting over het onderwijs aan de ouders is te zien als een bijdrage aan dit beleid. Het Centrum kan bijdragen aan het preventief jeugdbeleid door het bevorderen van positieve ontwikkelingen in motivatie en gedrag. Daarbij dient erop te worden gewezen dat de programma's mogelijk zijn door de grote inzet van vrijwilligers, waardoor ook de totale kosten erg laag gehouden kunnen worden.

Voorts leveren de programma's van Het Centrum een bijdrage aan het vergroten van het sociaal kapitaal (Putnam; Bowling alone; The collapse and revival of American community. New York, Simon & Schuster, 2000). Allereerst gaat het om het creëren van samenbindend ('bonding') kapitaal: mensen met een Turkse achtergrond bouwen waardevolle netwerken op, en ontwikkelen positieve normen rond wederkerigheid en samenwerking, waardoor onderling vertrouwen ontstaat. Van belang is bijvoorbeeld dat Het Centrum in staat is veel vrijwilligers uit de Turkse gemeenschap aan te trekken, en deelname aan vrijwilligerswerk is bevorderlijk voor een sterke civil society. Doordat de bij Het Centrum betrokken personen actief werken aan integratie binnen de Nederlandse samenleving wordt ook bijgedragen aan het in Rotterdam en daarbuiten ontwikkelde overbruggend ('bridging') sociaal kapitaal. Er worden niet alleen verbindingen gelegd tussen de Turkse gemeenschap en andere groeperingen, maar ook wordt een bijdrage geleverd aan de publieke opinievorming via deelname aan de DenkTank.

Duidelijk is evenwel ook geworden dat het schoolinternaat niet in alle gevallen positieve ontwikkelingen kan stimuleren en positieve schoolresultaten kan helpen bereiken. Een klein deel van de leerlingen presteert minder dan wellicht mogelijk zou zijn geweest. Enkele leerlingen vertonen uitval (al komt dit ook door bijvoorbeeld gedrag van hun ouders), en niet alle gedrag is (snel) te verbeteren. Het lijkt niet toevallig dat zich vooral bij enkele van de door de Dienst Stedelijk Onderwijs verwezen leerlingen gedragsproblemen voordeden. Voor sommige problemen is, ook volgens het schoolinternaat, professionele interventie nodig. Bovendien zou de aanwezigheid van jongens met hardnekkig slecht gedrag de sfeer in de peer-group negatief kunnen beïnvloeden.

Voortdurend wordt gewerkt aan verbeteringen in de indicatiestelling en intake, zodat een nog betere selectie plaats kan vinden, en kinderen die professionele hulp behoeven, kunnen worden doorverwezen. In dat licht is het ook nuttig dat de vrijwilligers van het schoolinternaat regelmatig deskundigheidsbevordering krijgen van de instelling Odyssee, zodat er een zekere (proto-)professionalisering ontstaat. Voorts is van belang dat met andere organisaties (waaronder een instelling voor jeugdzorg), een netwerk wordt opgebouwd gericht op consultatie en verwijzing bij acute problemen.

In de onderzoeksvraag komt een zinsnede voor met betrekking tot de effecten van 'een combinatie van onderdak, huiswerkbegeleiding, en studieondersteuning'. Het is duidelijk dat een groot aantal factoren, onafhankelijk van of in interactie met elkaar, een rol kan spelen bij het verbeteren van schoolresultaten en het stimuleren van goede ontwikkelingen in gedrag en motivatie. Vanwege de aard van dit onderzoek is niet precies aan te geven welke factoren het meest belangrijk zijn of welke combinatie effectief is. In dit onderzoek zijn als factoren ter sprake gekomen:

- het bieden van onderdak en rust binnen Het Centrum;
- het bieden van structuur;
- het uitvoeren van controle;
- het contact met leerkrachten;
- intensieve contacten tussen begeleider en leerling;
- methodieken van begeleiding;
- het verkeren in de omgeving van een peer-group met positieve normen en waarden;
- de aanwezigheid van rolmodellen;
- de aanwezigheid van een enthousiaste directeur en een professionele maatschappelijk werker;
- het werken met gemotiveerde vrijwilligers.

Van belang is welke subjectieve veranderingen in inzicht, motivatie, zelfdiscipline, en gedrag door een of meer, of een combinatie van, deze omgevingsfactoren worden teweeggebracht. Nader onderzoek naar methodieken en hun werking zou hier licht op kunnen werpen. Verder zou nagegaan kunnen worden welke methodieken ook bruikbaar zijn bij andere doelgroepen, bijvoorbeeld Turkse meisjes of kinderen met een andere etnische achtergrond dan de Turkse.

Duidelijk is voorts geworden dat, vooral bij mensen die weinig geïnformeerd zijn, niet altijd een positief beeld van Het Centrum bestaat. Er is ook sprake van

onwetendheid over de opzet en werkwijze. Bij nadere kennismaking blijkt men aangenaam verrast te zijn over de goede sfeer die er heerst en de 'gewoonheid' ervan. Het is denkbaar dat een deel van de weerstand tegen een dergelijk schoolinternaat wordt veroorzaakt door het ten onrechte soms wat negatieve imago.

Colofon

opdrachtgever	Gemeente Rotterdam
auteur	Drs. H.J. van Daal
omslag	Korteweg Communicatie, Eindhoven
basisontwerp binnenwerk	Gerda Mulder BNO, Oosterbeek
opmaak	J. de Klein
uitgave	Verwey-Jonker Instituut

De publicatie

De publicatie kan gedownload worden via onze website: <http://www.verwey-jonker.nl>.

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2001

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.

ISBN 90-5830-148-6